

ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมการป้องกัน การติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย จังหวัดสงขลา

Received: 11/01/2019, Accepted: 11/03/2019

ภูมิกซ์ อัมพา *

Abstract

Knowledge, Understanding and Behavior to Prevent HIV and Sexually Transmitted Diseases among Men Who have Sex with Men in Songkhla Province

Phoomokh Ampawa *

*The office of Disease Prevention and Control 12 Songkhla, Department of Disease Control, Ministry of Public Health.

Objectives: To study men having sex with men on their knowledge and understanding in self-protection behavior from HIV infection and sexually transmitted diseases and to assess change in knowledge and understanding in self-protection behavior from HIV infection and sexually transmitted diseases.

Methods: This study was a survey to assess level of knowledge, understanding and behavior pre and post group intervention. Study target group was purposively selected male study in secondary and vocational schools in Songkhla province. There were 56 students, aged 13 - 20 years, in the study. Study was performed during January - June 2017. Group intervention for the study group included health modification activities. Data were collected via questionnaire pre and post intervention. Analysis was done using descriptive statistics, with t-test to compare change on the level of knowledge and behavior before and after group intervention.

Results: It was showed that average age of the subjects was 16.13 years old. They had a high level of knowledge on HIV and sexually transmitted diseases. The score increased from 84.0 percent to 91.6 percent and report to use a condom every time when having sex increased from 85.7 percent to 100.0 percent. When comparing the average scores, it was found that level of knowledge and understanding on self-protection behavior are significant statistical increased after participated in group intervention.

Summary: Health behavior modification activities for men having sex with men is a process that can increase knowledge and understanding on HIV infection and sexually transmitted diseases prevention including condom use behavior.

Keywords: knowledge and behavior to prevent HIV and sexually transmitted diseases, men who have sex with men (MSM)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายว่ามีความรู้ ความเข้าใจ ในพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และมีการปรับเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมากน้อยเพียงใด

วิธีการศึกษา: การศึกษาเชิงสำรวจและวัดผลเปรียบเทียบก่อน หลังเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ศึกษา กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ และสายอาชีวศึกษา อายุ 13 – 20 ปี ในจังหวัดสงขลา จำนวน 56 คน แบบเจาะจง ระหว่างเดือน มกราคม – มิถุนายน 2560 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามก่อนและหลังจากให้ความรู้ทำกิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพกลุ่มชายมีเพศสัมพันธ์กับชาย วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความรู้และพฤติกรรมของกลุ่มศึกษาโดยใช้ t - test

ผลการศึกษา: ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายที่ศึกษามีอายุเฉลี่ย 16.13 ปี กลุ่มศึกษามีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 84.0 เป็น ร้อยละ 91.6 และคะแนนด้านพฤติกรรมทางเพศของกลุ่มศึกษาในเรื่องการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์เพิ่มจากเดิม ร้อยละ 85.7 เป็นร้อยละ 100.0 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ตลอดจนพฤติกรรมการป้องกันตนเอง เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป กิจกรรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพกลุ่มชายมีเพศสัมพันธ์กับชาย เป็นกระบวนการที่สามารถเพิ่มความรู้ความเข้าใจการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมถึงทำให้มีพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้น

บทนำ

สถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์ในประเทศไทยจากการคาดการณ์ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ปี พ.ศ.2558 พบว่ามีผู้ติดเชื้อเอชไอวีประมาณ 438,100 คน ในขณะที่มีผู้มารับบริการตรวจและพบว่าเป็นผู้มีเชื้อเอชไอวีจำนวน 390,792 คน⁽¹⁾ แสดงว่ายังมีผู้ที่ไม่ทราบสถานะการติดเชื้อของตน และยังไม่ได้รับการตรวจอีกประมาณไม่ต่ำกว่า 47,000 คน ซึ่งขาดโอกาสในการได้รับบริการดูแลรักษา และป้องกันทั้งของตนเองและคู่ ทำให้มีโอกาสถ่ายทอดเชื้อเอชไอวี โดยไม่รู้ตัวอีกมาก ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างเขต 12 มีจำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวีสะสมตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2556 - มีนาคม 2561 จำนวน 29,807 คน เมื่อจำแนกเป็นจังหวัดสงขลา มีจำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวี 9,037 คน⁽²⁾ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาอัตราการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มประชากรหลัก ปี พ.ศ.2559 พบว่า ค่ามัธยฐานของแต่ละกลุ่ม คือ ชายมีเพศสัมพันธ์กับชายติดเชื้อเอชไอวี ร้อยละ 9.2 ผู้ใช้สารเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น ร้อยละ 20.5 และพนักงานบริการหญิง ร้อยละ 1.0⁽³⁾

การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีพบ ร้อยละ 20.6 และอายุ 15 - 19 ปี พบมากถึงร้อยละ 51.4 โดยการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกไม่ใช้ถุงยางอนามัย ร้อยละ

50.0 การใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนใน 3 เดือนที่ผ่านมา ใช้ถุงยางอนามัยสม่ำเสมอทุกครั้ง ร้อยละ 57.5 แสดงให้เห็นว่า ในการมีเพศสัมพันธ์ของกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายนี้เริ่มมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกตั้งแต่อายุน้อย อัตราการใช้ถุงยางที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกยังต่ำอยู่ และยังพบข้อมูลว่า กลุ่มดังกล่าวมีการเปลี่ยนคู่นอนหลายคน⁽⁴⁾

ในพื้นที่จังหวัดสงขลามีผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่สูงอันดับต้นของพื้นที่เขต 12 โดยการศึกษาที่ผ่านมา กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายมีการติดเชื้อเอชไอวีที่สูงเพราะยังมีพฤติกรรมในการป้องกันการติดเชื้อในระดับต่ำ ผู้ศึกษาจึงสนใจทำการศึกษาในกลุ่มชายมีเพศสัมพันธ์กับชาย เพื่อค้นหาถึงพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และใช้กระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันตนเองจากการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยผลการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลกับหน่วยงานหรือองค์กรเข้าใจกับสถานการณ์ปัจจุบัน และนำผลการศึกษาไปใช้ในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อที่จะลดการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาในกลุ่มชายมีเพศสัมพันธ์กับชาย ว่ามีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมากน้อยเพียงใด

วิธีการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การวิจัยเชิงสำรวจ แบบตัดขวาง (Cross – Sectional Descriptive Studies) และศึกษาเปรียบเทียบระดับความรู้ ความเข้าใจ ในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ศึกษา

นักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ และนักเรียนชายสายอาชีวศึกษา อายุ 13 – 20 ปี ในจังหวัดสงขลา ที่มีพฤติกรรมแบบชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย และสมัครใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 56 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

ระยะเวลาการศึกษา: เดือน มกราคม – มิถุนายน 2560

รูปแบบการจัดกิจกรรม

1. ประเมินความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์
2. บรรยายให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
3. บรรยายทักษะชีวิตที่จำเป็นเพื่อการป้องกันเอดส์และฝึกปฏิบัติ (ทักษะปฏิเสธ ทักษะต่อรอง ทักษะการโน้มน้าวใจ)
4. แบ่งกลุ่มฐานความรู้/ทักษะ 3 ฐาน
 - ฐานที่ 1 การประเมินความเสี่ยงต่อ

การติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ฐานที่ 2 สาธิตและฝึกปฏิบัติการใช้ถุงยางอนามัย

ฐานที่ 3 การรับบริการปรึกษาและการตรวจคัดกรองหาการติดเชื้อเอชไอวี และการเข้าสู่บริการตรวจหาการติดเชื้อ

โดยกลุ่มที่ผู้ร่วมศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมฐานความรู้ทั้ง 3 ฐาน

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ประสานงานและขอความร่วมมือสถานศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. ดำเนินการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 ด้วยแบบสอบถามโดยประยุกต์ใช้แบบสอบถามจากสำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
3. เก็บข้อมูลความรู้และพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้กระบวนการของสำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
4. จัดกิจกรรมและประเมินความเสี่ยงของกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายที่เข้าร่วมกิจกรรม (การเจาะเลือดเพื่อหาเชื้อเอชไอวีด้วยความสมัครใจ)
5. ดำเนินการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงของความรู้และพฤติกรรมของกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายหลังเข้าร่วมโครงการฯ โดยใช้แบบสอบถามเดิม
6. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม สรุปผลการดำเนินงาน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ การรับรู้ความเป็นชายรักชายของครอบครัว
2. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจเพื่อประเมินความเสี่ยง การรับรู้

ความสามารถของตนเองในการป้องกัน แรงจูงใจในการป้องกัน ทักษะการติดต่ออย่างอนามัย การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

3. พฤติกรรมทางเพศ ได้แก่ การใช้ถุงยางอนามัย การตรวจหาเชื้อเอชไอวี/โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ประวัติการมีเพศสัมพันธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ผลการศึกษาโดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบความแตกต่างในระดับความรู้ และพฤติกรรมก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มศึกษาโดยใช้ t - test และคำนวณหาความแตกต่างทางสถิติที่ระดับ $P\text{-val} < 0.05$

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มชายมีเพศสัมพันธ์กับชายที่เข้าร่วมกิจกรรม มีอายุ ตั้งแต่ 13 – 20 ปี อายุเฉลี่ย 16.13 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.22 สำหรับข้อความถาม คนในครอบครัวมีความรู้สึกต่อความเป็นชายรักชายของคุณอย่างไร ส่วนใหญ่ตอบ รับได้ ร้อยละ 50.0 ความเห็นกลาง ๆ ร้อยละ 35.7 และต่อต้าน ร้อยละ 14.3

ส่วนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

1. ความรู้ความเข้าใจเพื่อประเมินความเสี่ยง ประกอบด้วยข้อความถาม 2 ส่วน ได้แก่

1.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ มีทั้งหมด 6 ข้อคำถาม ประกอบด้วย

1.1.1 การมีคู่นอนหลายคน มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ครั้งที่ 1 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 91.1 ครั้งที่ 2 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 93.8

1.1.2 คนที่มีสุขภาพดี หล่อ อาจมีเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ครั้งที่ 1 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 73.2 ครั้งที่ 2 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 95.8

1.1.3 การดื่มสุราหรือสิ่งเสพติด มีโอกาสเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ครั้งที่ 1 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 83.9 ครั้งที่ 2 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 89.6

1.1.4 การไม่ใช้ถุงยางอนามัย เมื่อมีเพศสัมพันธ์ มีโอกาสติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ครั้งที่ 1 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 91.1 ครั้งที่ 2 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 89.6

1.1.5 ยุงกัดไม่ทำให้ติดเชื้อเอชไอวี ครั้งที่ 1 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 55.4 ครั้งที่ 2 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 62.5

1.1.6 วาสลิน เบป๊ออย โลชั่น สามารถใช้เป็นสารหล่อลื่น ร่วมกับถุงยางอนามัยได้ ครั้งที่ 1 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 64.3 ครั้งที่ 2 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 72.9 (ตารางที่ 1)

สรุป กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนน ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ครั้งที่ 1 อยู่ในระดับสูง (67 คะแนนขึ้นไป) ร้อยละ 84 ครั้งที่ 2 อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 91.6

ตารางที่ 1: ร้อยละ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์จากการสอบถาม (ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2)

ข้อ	ข้อความ	ครั้งที่	ครั้งที่
		1	2
1	การมีคู่นอนหลายคน มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	91.1	93.8
2	คนที่ดูมีสุขภาพดี หล่อ อาจมีเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	73.2	95.8
3	การดื่มสุราหรือสิ่งเสพติด มีโอกาสเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย	83.9	89.6
4	การไม่ใช้ถุงยางอนามัย เมื่อมีเพศสัมพันธ์ มีโอกาสติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	91.1	89.6
5	ยุงกัดไม่ทำให้ติดเชื้อเอชไอวี	55.4	62.5
6	วาสลิน เบบี้ออย โลชั่น สามารถใช้เป็นสารหล่อลื่น ร่วมกับถุงยางอนามัยได้	64.3	72.9

1.2 การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกัน มีข้อความทั้งหมด 5 ข้อ ดังนี้

1.2.1 การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ เป็นการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ครั้งที่ 1 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 98.2 ครั้งที่ 2 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 95.8

1.2.2 การไม่ใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์เพียงครั้งเดียวก็สามารถติดเชื้อเอชไอวีได้ ครั้งที่ 1 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 80.4 ครั้งที่ 2 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 95.8

1.2.3 สารหล่อลื่น ช่วยลดโอกาสที่ถุงยางอนามัยแตกได้ ครั้งที่ 1 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 82.1 ครั้งที่ 2 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 89.6

1.2.4 ถ้าควบคุมตนเองให้ใช้ถุงยางอนามัยได้ เมื่อเจอคนที่ถูกใจ ถูกสเปค จะทำให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อเอชไอวี/โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ครั้งที่ 1 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 94.6 ครั้งที่ 2 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 91.7

1.2.5 การตรวจหาเชื้อเอชไอวี ทำให้คุณหายกังวล และยังสามารถวางแผนการใช้ชีวิตได้ ครั้งที่ 1 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 92.9 ครั้งที่ 2 ตอบถูกต้อง ร้อยละ 97.8 (ตารางที่ 2)

สรุป กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายที่เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกัน ครั้งที่ 1 อยู่ในระดับสูง (67 คะแนนขึ้นไป) ร้อยละ 87.5 ครั้งที่ 2 อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 93.8

ตารางที่ 2 : ร้อยละ การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกัน จากการสอบถาม ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2

ข้อ	ข้อความ	ครั้งที่	ครั้งที่
		1	2
1	การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ เป็นการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	98.2	95.8

ตารางที่ 2: ร้อยละ การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกัน จากการสอบถาม ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
2	การไม่ใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์เพียงครั้งเดียว ก็สามารถติดเชื้อเอชไอวีได้	80.4	95.8
3	สารหล่อลื่น ช่วยลดโอกาสที่ถุงยางแตกได้	82.1	89.6
4	ถ้าควบคุมตนเองให้ใช้ถุงยางอนามัยได้ เมื่อเจอคนที่ถูกใจ ถูกสเปค จะทำให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อเอชไอวี/โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	94.6	91.7
5	การตรวจเอชไอวี ทำให้คุณหายกังวล และยังสามารถวางแผนการใช้ชีวิตได้	92.9	97.8

2. การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกัน ข้อคำถามทั้งหมด 5 ข้อ ดังนี้

2.1 คุณสามารถใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ครั้งที่ 1 ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 48.2 ครั้งที่ 2 ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 68.8

2.2 คุณสามารถบอกให้คู่อีกคนใช้ถุงยางอนามัย ทุกครั้งที่มีการมีเพศสัมพันธ์ ครั้งที่ 1 ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 41.1 ครั้งที่ 2 ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 62.5

2.3 คุณจะไม่มีเพศสัมพันธ์ถ้าไม่มีถุงยางอนามัย ครั้งที่ 1 ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 41.1 ครั้งที่ 2 ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 54.2

2.4 ถ้าคุณมีพฤติกรรมเสี่ยง คุณจะไปตรวจหาเชื้อเอชไอวี ครั้งที่ 1 ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 50.0 ครั้งที่ 2 ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 79.2

2.5 คุณสามารถบอกให้คู่ไปตรวจเอชไอวี ครั้งที่ 1 ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 42.9 ครั้งที่ 2 ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 75.0 (ตารางที่ 3)

สรุป กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายที่เข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกัน ครั้งที่ 1 อยู่ในระดับสูง (67 คะแนนขึ้นไป) ร้อยละ 62.5 ครั้งที่ 2 อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 87.5

ตารางที่ 3: ร้อยละ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกัน (ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2)

ข้อ	ข้อความ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
1	คุณสามารถใช้ถุงยางอนามัย ทุกครั้งที่มีการมีเพศสัมพันธ์	48.2	68.8
2	คุณสามารถบอกให้คู่อีกคนใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์	41.1	62.5
3	คุณจะไม่มีเพศสัมพันธ์ถ้าไม่มีถุงยางอนามัย	41.1	54.2
4	ถ้าคุณมีพฤติกรรมเสี่ยง คุณจะไปตรวจหาเชื้อเอชไอวี	50.0	79.2
5	คุณสามารถบอกให้คู่ไปตรวจหาเชื้อเอชไอวี	42.9	75.0

3. แรงจูงใจในการป้องกัน

กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายตอบแบบสอบถามเรื่องแรงจูงใจ ดังนี้

3.1 คนที่มีอิทธิพลต่อการใช้ถุงยางอนามัย อันดับหนึ่ง คือ คนรัก อันดับสอง คือ คู่เพศสัมพันธ์ และ อันดับสาม คือ เพื่อน

3.2 คนที่มีอิทธิพลต่อการไปตรวจหาเชื้อเอชไอวี อันดับหนึ่ง คือ คนรัก อันดับสอง คือ คู่เพศสัมพันธ์ และ อันดับสาม คือ พ่อแม่ - พี่น้อง

3.3 เหตุผลที่ทำให้คุณมุ่งมั่นในการใช้ถุงยางอนามัย ส่วนใหญ่เพื่อสุขภาพ รองลงมาได้แก่ คุณภาพชีวิต และ อนาคต

4. ทศนคติต่อถุงยางอนามัย ประกอบด้วย 7 ข้อคำถาม โดยกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายตอบแบบสอบถามเรื่องทศนคติต่อถุงยางอนามัย ดังนี้

4.1 คนพกถุงยางอนามัยเป็นคนรอบคอบ ครั้งที่ 1 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 78.6 ครั้งที่ 2 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 83.3

4.2 การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยถือว่าประมาท ครั้งที่ 1 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 67.9 ครั้งที่ 2 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 85.4

4.3 การมีเพศสัมพันธ์โดยใช้ถุงยางอนามัยช่วยลดความกังวลได้ ครั้งที่ 1 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 67.9 ครั้งที่ 2 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 77.1

4.4 การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งช่วยป้องกันโรคได้ ครั้งที่ 1 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 71.4 ครั้งที่ 2 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 87.5

4.5 ฉันคิดว่าคนพกถุงยางอนามัยเป็นคนรอบคอบ ครั้งที่ 1 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 78.6 ครั้งที่ 2 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 75.0

4.6 การใช้ถุงยางอนามัยเป็นการแสดงความรักความห่วงใยต่อตนเองและคู่ ครั้งที่ 1 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 71.4 ครั้งที่ 2 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 75.0

4.7 ถุงยางอนามัยเป็นอุปกรณ์สุขอนามัยเพื่อความปลอดภัยและสุขภาวะทางเพศ ครั้งที่ 1 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 82.1 ครั้งที่ 2 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 83.3 (ตารางที่ 4)

สรุป กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายที่เข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนทัศนคติทางบวกต่อถุงยางอนามัย ครั้งที่ 1 อยู่ในระดับสูง (67.0 คะแนนขึ้นไป) ร้อยละ 94.6 ครั้งที่ 2 อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 98.0

ตารางที่ 4 : ร้อยละของทัศนคติต่อถุงยางอนามัยจากการสอบถามครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2

ข้อ	ข้อความ	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
		1	2
1.	คนพกถุงยางอนามัยเป็นคนรอบคอบ	78.6	83.3
2.	การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยถือว่าประมาท	67.9	85.4
3.	การมีเพศสัมพันธ์โดยใช้ถุงยางอนามัยช่วยลดความกังวลได้	67.9	77.1
4.	การใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งช่วยป้องกันโรคได้	71.4	87.5
5.	ฉันคิดว่าคนพกถุงยางอนามัยเป็นคนรอบคอบ	78.6	75.0
6.	การใช้ถุงยางอนามัยเป็นการแสดงความรักความห่วงใยต่อตนเองและคู่	71.4	75.0
7.	ถุงยางอนามัยเป็นอุปกรณ์สุขอนามัยเพื่อความปลอดภัยและสุขภาวะทางเพศ	82.1	83.3

5. การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายตอบแบบสอบถามเรื่องการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ตามข้อคำถามดังนี้ คุณได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ จากสื่อใดบ้าง ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบ ส่วนใหญ่ได้จากอินเทอร์เน็ต รองลงมา ได้แก่ โทรทัศน์ ผู้ทำงานด้านสุขภาพ น้อยที่สุด ได้แก่ วิทยุ หนังสือพิมพ์และนิตยสารทั่วไป

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมทางเพศ

3.1 การมีเพศสัมพันธ์ครั้งที่ 1 เมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งสุดท้ายใช้ถุงยางอนามัยหรือไม่ ส่วนใหญ่ตอบใช้ ร้อยละ 90.0 ครั้งที่ 2 ตอบใช้ ร้อยละ 100.0

3.2 ข้อคำถามถามว่า ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา จำนวนครั้งที่มีการมีเพศสัมพันธ์ ผลการตอบแบบสอบถาม ครั้งที่ 1 ตอบว่าตั้งแต่ 1 – 6 ครั้ง เฉลี่ยมีเพศสัมพันธ์ 1 ครั้ง มากที่สุด ร้อยละ 60.0 โดยใช้ถุงยางอนามัย และใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง ที่มีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 85.7 ครั้งที่ 2 ส่วนใหญ่ตอบ 1 ครั้ง และใช้ถุงยางอนามัย ทุกครั้ง ร้อยละ 100.0

3.3 ข้อคำถามถามว่า คุณคิดว่าตนเองมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือไม่ ผลการตอบแบบสอบถาม ครั้งที่ 1 ส่วนใหญ่ตอบไม่เสี่ยงเลย ร้อยละ 87.5 เสี่ยงปานกลางร้อยละ 12.5 เสี่ยงมาก ไม่มีเลย ครั้งที่ 2 ส่วนใหญ่ตอบไม่เสี่ยงเลย ร้อยละ 92.2

3.4 ข้อคำถามถามว่า คุณเคยตรวจหาการติดเชื้อเอชไอวีหรือไม่ ผลการตอบแบบสอบถาม ครั้งที่ 1 ส่วนใหญ่ตอบเคย ร้อยละ 89.3

3.5 ข้อคำถามถามว่า คุณเคยติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือไม่ ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ตอบไม่เคย ร้อยละ 100.0

สรุป จากการตอบแบบสอบถามครั้งที่ 1 กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายมีพฤติกรรมป้องกันการตนเองโดยการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 85.71 ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และผลจากการตอบแบบสอบถามครั้งที่ 2 กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายที่เข้าร่วมกิจกรรมมีพฤติกรรมป้องกันการตนเองโดยการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 100.0

การแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณได้นำข้อมูลจากการเข้าร่วมอบรมไปบอกหรือแนะนำเพื่อนในการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือไม่ ตอบเคย ร้อยละ 94.1 ประเด็นที่บอกหรือแนะนำเพื่อน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ได้แก่ การหลีกเลี่ยงในการมีเพศสัมพันธ์เมื่อไม่มีถุงยางอนามัย ร้อยละ 82.35 รองลงมา คือ การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 80.39 และความรู้ในการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 70.58

จากการวิเคราะห์ระดับความรู้และพฤติกรรมของกลุ่มนักเรียนชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายมีก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในประเด็น ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.973 หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เป็น 5.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.898 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P - \text{val} = 0.000$)

2. การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกัน โดยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 3.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.217 หลังเข้าร่วม

กิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เป็น 4.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.069 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P - \text{val} = 0.024$)

3. พฤติกรรมการป้องกันตนเอง โดยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 0.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.562 หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เป็น 0.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.483 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P - \text{val} = 0.001$) (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 : แสดงผลการเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรม การป้องกันโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

ความรู้และพฤติกรรม	ก่อน		หลัง		t – test	P-val
	N=56		N=54			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	4.23	0.973	5.04	0.898	-3.872	.000*
2.การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกัน	4.52	0.684	4.71	0.582	-1.645	0.107
3.การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกัน	3.92	1.217	4.42	1.069	-2.329	0.024*
4.ทัศนคติต่อถุงยางอนามัย	6.54	1.031	6.73	0.844	-0.976	0.334
5.พฤติกรรมกรรมการป้องกันตนเอง	0.39	0.562	0.64	0.483	-3.644	0.001*

ส่วนประเด็นที่การเปลี่ยนแปลงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่

1. การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกัน โดยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 4.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.684 หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เป็น 4.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.582 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P - \text{val} = 0.107$)

2. ทศนคติต่อถุงยางอนามัย โดยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 6.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.031 หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เป็น 6.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.844 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P - \text{val} = 0.334$)

อภิปรายผลการศึกษา

กลุ่มชายมีเพศสัมพันธ์กับชายที่เข้าร่วมกิจกรรมมีอายุตั้งแต่ 13 – 20 ปี อายุเฉลี่ย 16.13 ปี คนในครอบครัวประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50) มีความรู้สึกรับได้ต่อความเป็นชายรักชายของกลุ่มที่ศึกษา คะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายมีคะแนนอยู่ในระดับสูง (67.0 คะแนน ขึ้นไป) เพิ่มขึ้นจากก่อนร่วมกิจกรรมร้อยละ 84.0 เป็นร้อยละ 91.6 ในช่วงหลังร่วมกิจกรรม ร้อยละ 85.7 ของชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายตอบแบบสอบถามว่า ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มี

เพศสัมพันธ์ หลังเข้าร่วมกิจกรรมตอบแบบสอบถามว่า ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 100.0

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่า สัดส่วนของชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายมีความรู้เรื่องโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในระดับสูงทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าการศึกษาที่ผ่านมา เช่น การศึกษาของจิรภัทร หลงกุลและสุพรรณิพรเทศ⁽⁴⁾ พบว่าความรู้ในการใช้ถุงยางอนามัยและความรู้เกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวีและโรคเอดส์อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 52 และการศึกษาของรุ่งรัตน์ ศรีสุรีย์เวณ⁵ พบว่าพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งกับคู่นอนชั่วคราว ร้อยละ 51 และร้อยละ 35 กับคู่นอนประจำ

กลุ่มชายมีเพศสัมพันธ์กับชายที่เข้าร่วมกิจกรรม ตอบคำถาม ถ้าคุณมีพฤติกรรมเสี่ยงคุณจะไปตรวจหาเชื้อเอชไอวี ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 50.0 ครั้งที่ 1 และเพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยครั้งที่ 2 ตอบมั่นใจมากที่สุด ร้อยละ 79.2 จากข้อมูลที่พบว่า มีระดับความรู้เพิ่มขึ้นและตอบข้อคำถาม ด้านพฤติกรรมได้ดีขึ้น แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย เป็นกระบวนการที่สามารถเพิ่มความรู้ ความเข้าใจการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมถึงทำให้มีพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้นในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย ที่เข้าร่วมกิจกรรม การมีความรู้ความเข้าใจการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ส่งผลให้ตระหนักถึงความเสี่ยงของตน และเพิ่มการเข้าตรวจรับการเจาะเลือดหาเชื้อเอชไอวี

ทำให้รู้สถานะของตนได้ และการมีพฤติกรรมการใช้ถุงยางเพิ่มขึ้นจะป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

สามารถสรุปผลจากการศึกษาได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกัน และพฤติกรรมกำบังตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้และทักษะการใช้ถุงยางอนามัยให้แก่เยาวชนชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และครอบคลุมในพื้นที่ที่มีปัญหาของการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

2. ควรมีกระบวนการสร้างแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีต่อถุงยางอนามัย รวมทั้งส่งเสริมทักษะการปฏิเสธ หากมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร.นายแพทย์สุวิช ธรรมปาโล ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคติดต่อที่ 12 จังหวัดสงขลา กรมควบคุมโรค ที่ได้ให้คำแนะนำขอขอบคุณนางวาสนา ยกสกุล นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ และเจ้าหน้าที่กลุ่มสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ที่ช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. สรุปรายงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ประจำปี 2558 [อินเทอร์เน็ต]. 2558 [สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ต.ค. 2561]. แหล่งข้อมูล: <http://www.boe.moph.go.th/Annual/AESR2015/aesr2558/Part%201/06/aids.pdf>
2. สำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. การประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาการใช้ข้อมูลระดับพื้นที่ในการติดตามและวางแผนปฏิบัติการเฝ้าระวังโรคเอดส์. [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ต.ค. 2561]. แหล่งข้อมูล: <http://aidssti.ddc.moph.go.th/contents/view/60>
3. สำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. อบรมพัฒนาศักยภาพแก่บุคลากรเพื่อจัดบริการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีด้วยยาต้านไวรัสก่อนการสัมผัสเชื้อเอชไอวีในกลุ่มประชากรที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสูง. [อินเทอร์เน็ต]. 2561 [สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ต.ค. 2561]. แหล่งข้อมูล: <http://aidssti.ddc.moph.go.th/contents/view/60?page=3>
4. จีรภัทร หลงกุล และสุพรรณิ พรหมเทศ. การใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์ในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายในจังหวัดขอนแก่น. [อินเทอร์เน็ต]. 2555 [สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ต.ค. 2561]. แหล่งข้อมูล: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/kkujphr/article/download/118162/90669/>
5. รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, พรนภา หอมสินธุ์. ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารเรื่องเพศและพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มเยาวชนไทยชายรักชายจังหวัดชลบุรี. [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ต.ค. 2561]; 2: 62 - 75. เข้าถึงได้จาก: https://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/article_detail.php?ArticleID=208309